

Samuel Fiszman

Poszukiwanie rękopisów i materiałów Mickiewiczowskich w archiwach radzieckich

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 47/1, 203-215

1956

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

M I C K I E W I C Z I A N A

SAMUEL FISZMAN

POSZUKIWANIE RĘKOPISÓW I MATERIAŁÓW MICKIEWICZOWSKICH W ARCHIWACH RADZIECKICH

Na zlecenie Komisji Naukowej Obchodu Roku Mickiewiczowskiego Polskiej Akademii Nauk przeprowadzone zostały w archiwach radzieckich, w czasie od 6 września do 14 listopada 1954, na szeroką skalę zakrojone poszukiwania rękopisów i materiałów mickiewiczowskich. W oparciu o doświadczenia owocnych poszukiwań z lat 1947—1950 oraz wskazówek zawartych w dawnych pracach i wspomnieniach — przygotowany został i uprzednio przesłany Akademii Nauk ZSRR plan, który obejmował archiwa przyjaciół i znajomych poety z okresu pobytu w Rosji oraz archiwa urzędów i instytucji, z którymi poeta miał styczność lub których kompetencji podlegał. Rozesłanie tego planu przez Akademię Nauk ZSRR do archiwów radzieckich pozwoliło wyjawić i przygotować niektóre materiały przed podjęciem właściwych poszukiwań.

Prace, nad którymi serdeczną opiekę roztoczyła Akademia Nauk ZSRR oraz Centralny Zarząd Archiwów Państwowych, koncentrowały się głównie w archiwach Moskwy i Leningradu, w mniejszej mierze — w archiwach Wilna. W fotokopiach przejrzone zostały materiały z archiwów Kijowa, Lwowa i Odessy. Z odnalezionych wspomnień i uwag o Mickiewiczu, zawartych w dziennikach i korespondencji współczesnych, poczyniono odpisy, a częściowo — fotokopie. Z rękopisów poety — zarówno nieznanymi, jak i dawniej ogłoszonymi — oraz z dokumentów urzędowych dotyczących Mickiewicza sporządzone zostały fotokopie wielkości oryginału i mikrofilmy. Ogółem sporządzono 445 fotokopii oraz 404 mikrofilmy.

W Wydziale Rękopisów Biblioteki im. Lenina w Moskwie przejrane zostały archiwa: Golicynych, Szewyriowa, Kaczanowskiego, Wieniewitinowa, Polewojów, Kiriejewskich, Dmitriewa, Żukowskiego, Anastasjewicza, Bułgakowych, Pogodina, Rylejewa. Szereg nowych materiałów dotyczących Mickiewicza odszukano zwłaszcza

w korespondencji Pogodina oraz braci Kiriejewskich. Na marginesie poszukiwań mickiewiczowskich odnalazły się listy Orzeszkowej do Golcewa z lat 1891—1905, znany list-odezwa Sienkiewicza z r. 1907 do W. G. Korolenki i odpowiedź Korolenki oraz list Konopnickiej do J. A. Biełousowa.

Poszukiwania w Bibliotece Uniwersytetu Moskiewskiego oraz w Muzeum Historycznym w Moskwie nie dały żadnego rezultatu.

Dzięki wydatnej pomocy Wydziału Literatury i Języka Akademii Nauk ZSRR, zwłaszcza dzięki niezwyklej czynności redaktora wydawnictwa Литературное Наследство I. S. Zilbersztejna — udało się odnaleźć w prywatnych zbiorach Moskwy nieznaną list Mickiewicza do A. I. Turgieniewa z r. 1842 oraz egzemplarz petersburskiego wydania *Poezji Mickiewicza* z dedykacją autora dla Delwiga.

W Centralnym Państwowym Archiwum Literatury i Sztuki przejrzano niektóre materiały z bogatego i niezwykle cennego archiwum ostafjewskiego Wiaziemskich, z archiwów: Sobolewskiego, Wołkońskich, Serbinowicza; korespondencje Żukowskiego, Jełaginej, Pogodina, Turgieniewów, Bułgakowych, a z późniejszych — A. Winogradowa i szereg innych. Odnalazł się nieznaną rękopis Mickiewicza przekładu na język francuski wiersza *Na pokój grecki*, rękopisy listów poety, publikowanych dawniej na podstawie niedokładnych odpisów, jak listy do: S. Chlustina, Z. Wołkońskiej, P. A. Tołstoja, rękopisy listów Niemcewicz do P. Wiaziemskiego z lat 1821—1828, M. Szymanowskiej do P. Wiaziemskiego z lat 1820—1828. Interesujące wspomnienia i uwagi o Mickiewiczu odnalazły się w korespondencji A. Jełaginej, A. I. Turgieniewa, A. Szewyriowa, I. Kiriejewskiego, W. Wiaziemskiej, w dzienniku K. Serbinowicza. Odnalazł się ponadto list Konopnickiej do I. Biełousowa z roku 1905.

W Centralnym Państwowym Archiwum Wojskowym ZSRR odnaleziono nieznaną dotąd urzędowe raporty dotyczące przejazdu Mickiewicza z Wilna do Petersburga w listopadzie 1824. W Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym w Moskwie sporządzono fotokopie szeregu dokumentów urzędowych, znanych dawniej wyłącznie z ogłoszonych odpisów oraz z niektórych dokumentów nieznaną, wśród których interesujące są fotokopie i mikrofilm *Konrada Wallenroda* z podkreśleniami Nowosilcowa oraz tajna korespondencja z r. 1844 w sprawie rzekomego zamiaru Mickiewicza udania się do Mołdawii na podstawie fałszywego paszportu.

W Państwowym Archiwum Historycznym Obwodu Moskiewskiego odnalazły się nieznane dotąd podania poety do D. W. Golicyna z r. 1828 oraz dokumenty urzędowe i pisma urzędowe poety, przeważnie znane z ogłoszonych dawniej odpisów.

W Leningradzie prace poszukiwawcze skupiały się głównie w Wydziale Rękopisów Biblioteki Instytutu Literatury Rosyjskiej Akademii Nauk ZSRR, gdzie przejrane zostały archiwa: Turgieniewów, Łobojki, Pletniowa, Bułgarina, Barteniewa, Puszkina, Biestuzewych, korespondencja: Sobolewskiego, Bariatyńskiego, Sękowskiego, Żukowskiego, Skalkowskiego, Grecza, Delwiga, Pierowskiego, Kiriejewskich, Szewyriewa, Wołkońskiej, Gribojedowa i innych. Szczególnie ciekawy i bardzo obszerny materiał — na który składają się zarówno wspomnienia o poecie, jak i konspekty wykładów Mickiewicza w *Collège de France* — odnalazł się w korespondencji i dzienniku A. I. Turgieniewa z lat 1836—1843. Dużą pomoc w odczytaniu trudnych rękopisów Turgieniewa okazał prof. B. Tomaszewski i pracownik naukowy Instytutu Sławistyki Akademii Nauk ZSRR, B. Stachiejew, który z ramienia Akademii stale współuczestniczył w pracach poszukiwawczych. Cennych wskazówek dotyczących pracy nad archiwum Turgieniewa udzielił wicedyrektor Instytutu Literatury Rosyjskiej, członek korespondent prof. P. Aleksiejew.

W obszernym pamiętniku I. Łobojki, którego fragmenty dotyczące procesu filomatów zostały niedawno ogłoszone, odnalazły się nowe materiały o Uniwersytecie Wileńskim i o Mickiewiczu. Wśród nich brulion listu Łobojki do Mickiewicza z r. 1823, ponadto odpis znanego tylko z przekładu listu Niemcewicza do Rylejewa z roku 1822. Z dziennika Z. Wołkońskiej sfotografowano stronę zawierającą nieznaną prozaiczny przekład Mickiewicza na język francuski fragmentu wiersza Odyńca *Pożegnanie Rzymu*. Poza tym odnaleziono listy Orzeszkowej do M. Stasiulewicza z lat 1892—1899 oraz znany list-odezwę Sienkiewicza z r. 1907, przesłany do S. Wengierowa.

W Bibliotece im. Sałtykowa-Szczedrina w Leningradzie odszukano egzemplarz *Konrada Wallenroda* z nieznaną dedykacją dla M. Polewoja i rękopisy znanych utworów Glinki do słów Mickiewicza.

W Wilnie — w Bibliotece Akademii Nauk Litewskiej SRR, w Bibliotece Instytutu Języka Litewskiego i Literatury, w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego — sporządzono mikrofilm z nieznanego listu do dziekana M. Golańskiego, ze znanych listów poety do władz uniwersyteckich z lat 1819—1824 i z listów ogłoszonych: do Zana

ze stycznia 1821 (tu rękopis *Romantyczności*), do Chodźki (1830), do Steckiego (1838), do Szemiotha (1853), do Zana (1855). Ponadto zmikrofilmowano rękopis wiersza *W imionniku Ludwika Mackiewiczówny*, stronę sztambuchu M. Siwickiej, zawierającą rękopis wiersza *W imionniku M. S.* („Jak wielorakie świecą na tym błoniu kwiaty...“), znaną korespondencję urzędową władz uniwersyteckich w sprawie Mickiewicza oraz stronicę ksiąg Uniwersytetu Wileńskiego z uwagami o postępach Mickiewicza w okresie studiów. Sporządzono także fotografie niektórych zachowanych pamiątek mickiewiczowskich, jak ryciny i meble.

Materiały znalezione w Państwowym Archiwum Obwodu Odeskiego znane są wszystkie z publikacji T. Wierzbowskiego (*К биографии А. Мицкевича... Ст Петербурга* 1898), po raz pierwszy jednak uzyskano fotokopie tych dokumentów.

W Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukraińskiej SRR odszukano korespondencję urzędową dotyczącą rozruchów na Uniwersytecie Kijowskim w r. 1898 — w związku z odsłonięciem pomnika Mickiewicza w Warszawie. W filii Państwowego Centralnego Archiwum Ukraińskiej SRR we Lwowie odnalazły się obszerne materiały głównie w sprawie sprowadzenia zwłok Mickiewicza do Krakowa.

Poza archiwami przejrane zostały zasoby Muzeum Literackiego w Moskwie, Galerji Tretiakowskiej i Muzeum Puszkina w Leningradzie. W trakcie poszukiwania materiałów ikonograficznych dotyczących pobytu Mickiewicza w Rosji sporządzono 165 fotografii, portretów, widoków miast, wnętrz, okładek almanachów rosyjskich z lat dwudziestych XIX wieku.

Przejrzenie tak wielkiej ilości rękopisów i dokumentów oraz sporządzenie z nich odpisów i notatek stało się możliwe w stosunkowo krótkim czasie tylko dzięki serdecznej pomocy Wydziału Zagranicznego Akademii Nauk ZSRR, Wydziału Literatury i Języka tejże Akademii, Instytutu Literatury Rosyjskiej Akademii Nauk Litewskiej SRR, Centralnego Zarządu Archiwów Państwowych ZSRR, Dyrekcji Bibliotek i Muzeów, dzięki cenym wskazówkom wielu uczonych radzieckich.

WYKAZ FOTOKOPII I MIKROFILMÓW Z REKOPISÓW MICKIEWICZA
ORAZ DOKUMENTÓW O ŻYCIU I TWÓRCZOŚCI POETY,
ODNALEZIONYCH W ARCHIWACH RADZIECKICH

I. ZBIORY PRYWATNE W MOSKWI

1. List M.¹ do A. I. Turgieniewa — z 6 II 1842.

2. Dedykacja dla A. Delwiga na egzemplarzu petersburskiego wydania „Poezji“.

II. ZBIORY I. S. ZILBERSZTEJNA W MOSKWI

1. Dedykacja dla K. Kowalskiej na egzemplarzu „Sonetów“ — z 26 XII 1826.

2. Dedykacja dla K. Kowalskiej na egzemplarzu „Konrada Wallenroda“ — z 19 IV 1828.

III. ZBIORY A. B. GOLDENWEISERA W MOSKWI

1. Podpis M. w albumie Golicyniej.

IV. PAŃSTWOWA BIBLIOTEKA IM. LENINA W MOSKWI

1. Wiersz I. Kiriejewskiego „Do Mickiewicza“ (odpis ręką A. P. Jełaginej).

2. Przekład K. Rylejewa „Lilii“ M.

3. Przekład P. Kiriejewskiego „Do braci Moskali“ M.

4. 6 listów Orzeszkowej do W. A. Golcewa — z lat 1891—1905.

5. List Konopnickiej do I. A. Biełousowa.

6. List-odezwa H. Sienkiewicza z r. 1907 do W. G. Korolenki — z 30 XII 1907.

7. Odpowiedź W. G. Korolenki na list H. Sienkiewicza — z 24 II 1908.

V. INSTYTUT LITERATURY ROSYJSKIEJ AKADEMII NAUK ZSRR W LENINGRADZIE

1. Rkps M. przekładu prozaicznego na język francuski fragmentu wiersza Odyńca „Pożegnanie Rzymu“.

2. Brulion listu I. N. Łobojki do M.

3. Odpis listu Niemcewicza do K. Rylejewa — z 30 X 1822.

4. Strona rkpsu wspomnień I. N. Łobojki o M.

5. Strona tytułowa i 95 dziennika A. Biestużewa z notatkami o M. — z 31 XII 1824.

6. Przekład A. I. Turgieniewa „Do braci Moskali“ M.

7. List A. I. Turgieniewa do N. I. Turgieniewa o M.

8. Fragmenty listów A. I. Turgieniewa do J. A. Swierbiejewej o wykładach M. w Collège de France z lat 1841—1842.

9. Fragmenty dziennika A. I. Turgieniewa z notatkami o wykładach M. z lat 1841—1842.

10. Rkps Puszkina — pierwsze strony „Jeźdźca miedzianego“.

11. Fragment rkpsu Puszkina — „Borys Godunow“.

12. Fragment rkpsu Puszkina — „Połtawa“.

13. Protokół posiedzenia Komitetu Cenzury z 23 III 1837 o nowym wydaniu utworów Puszkina i o „Konradzie Wallenrodzie“.

14. 3 listy Orzeszkowej do M. M. Stasiulewicza — z lat 1892—1899.

15. List-odezwa H. Sienkiewicza z r. 1907 do S. A. Wiengierowa — z 30 XII 1907.

¹ M. = Adam Mickiewicz. Raz (poz. VII, 6) zastosowano skrót W. M. dla oznaczenia Władysława Mickiewicza.

VI. PAŃSTWOWA BIBL. IM. SAŁTYKOWA-SZCZEDRINA W LENINGRADZIE

1. Dedykacja M. dla M. Polewoja na egzemplarzu „Konrada Wallenroda“ — z 19 IV 1828.
2. Rkpsy utworów Glinki do słów M.: „Do D. D.“ i „Rozmowa“.

VII. CENTRALNE PAŃSTWOWE ARCHIWUM LITERATURY I SZTUKI ZSRR

1. Notatka M. dla W. Żukowskiego o współczesnych literatach polskich — druga połowa lutego 1828.
2. 15 listów M. Szymanowskiej do P. A. Wiaziemskiego — z lat 1820—1828.
3. Fragmenty dziennika K. Serbinowicza z uwagami o M.
4. Fragmenty wspomnień K. I. Zwańcewa o N. Polewoju, zawierające odpis listu M. do Polewoja — z lat 1826—1827.
5. Wyciąg ze sprawy Komitetu Cenzury o zakazie przedruku wydanych w Petersburgu w r. 1829 wierszy M. i zakazie sprowadzania do Rosji z zagranicy utworów M. (lata 1850-te).
6. 2 listy W. M. do P. A. Wiaziemskiego — z 11 i 16 III 1873.
7. 8 listów J. Kallenbacha do A. R. Winogradowa — z lat 1927—1928.
8. 5 listów Niemcewicza do P. A. Wiaziemskiego — z lat 1821—1828.
9. Rkps M. przekładu prozaicznego na język francuski wiersza „Na pokój grecki“.
10. Portret M. w albumie A. E. Izmajłowa (szkic ołówkowy).
11. List M. do S. A. Sobolewskiego — z 19 I 1830.
12. List A. P. Szewyriewa do S. A. Sobolewskiego z dopiskiem M. — z 6 XI 1830.
13. List M. do J. A. Sobolewskiego — przed 10 IV 1837.

14. List M. do Z. A. Wołkońskiej — z 20 I 1839.

15. Listy M. do P. A. Wiaziemskiego — z 11/23 XI 1827 i z pierwszej połowy marca 1839.

16. Fragmenty listów A. I. Turgieniewa do J. A. Swierbiejewej — ze stycznia 1841.

17. Fragmenty listów A. I. Turgieniewa do J. A. Swierbiejewej — z lutego 1841.

18. List M. do S. A. Sobolewskiego — z maja 1844.

19. List Konopnickiej do I. A. Biełousowa — z 8 II 1905.

20. List M. do F. Malewskiego — z 27 VI 1830.

21. List M. do S. S. Chlustina — sierpień — październik 1830.

22. List M. do P. A. Tołstoja—b. d.

23. List W. F. Wiaziemskiej do M. — b. d.

24. Notatki M. o poezji rosyjskiej (o polskich przekładach z Dmitriewa i Puszkina).

25. Podpis M.

VIII. CENTRALNE PAŃSTWOWE WOJSKOWE ARCHIWUM HISTORYCZNE

1. Doniesienie naczelnika Sztabu Głównego j. c. m. hr. I. I. Dybicza, z 14 XI 1824, do ministra Oświecenia Publicznego A. S. Szyszkowa — o przybyciu do Petersburga z Wilna byłych studentów i kandydatów nauk Uniwersytetu Wileńskiego, wśród których wymieniony jest M.

2. Pismo ministra Oświecenia Publicznego A. S. Szyszkowa, z 16 XI 1824, do naczelnika Sztabu Głównego j. c. m. hr. I. I. Dybicza — o przybyłych do Petersburga z Wilna byłych studentach i kandydatach nauk Uniwersytetu Wileńskiego, wśród których wymieniony jest M.

3. Notatka, sporządzona w kancelarii dyżurnego generała Sztabu

Głównego j. c. m., o przybyciu do Petersburga z Wilna oddanych do dyspozycji ministra Oświecenia Publicznego, A. S. Szyszkowa, studentów i kandydatów nauk, wśród których wymieniony jest M.

4. Notatka Sztabu Głównego j. c. m., ze stycznia 1825, zawierająca postanowienie naczelnika Sztabu Głównego j. c. m., hr. I. I. Dybicza, o zakazaniu M. wykładów w południowych prowincjach Rosji, napisana na raporcie petersburskiego wojennego generał-gubernatora.

5. Pismo naczelnika Sztabu Głównego j. c. m., hr. I. I. Dybicza, z lutego 1825, do ministra Oświecenia Publicznego A. S. Szyszkowa — o skierowanie M. do wewnętrznych guberni Rosji.

6. Raport szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa, z 27 II 1829, do w. ks. Konstantego Pawłowicza — z prośbą o zezwolenie M. na wyjazd za granicę w celu leczenia się.

7. Raport szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa, z 12 III 1829, do w. ks. Konstantego Pawłowicza — z zawiadomieniem o zezwoleniu M. na wyjazd za granicę w celu leczenia się.

IX. CENTRALNE PAŃSTWOWE ARCHIWUM HISTORYCZNE W LENINGRADZIE

1. Notatka M. w sprawie wstąpienia do służby w Liceum im. Richelieu — listopad 1824.

X. CENTRALNE PAŃSTWOWE ARCHIWUM HISTORYCZNE W MOSKWI

1. Fragment spisu członków Towarzystwa Filomatów i Filaretów, wysłanych z Polski do wewnętrznych guberni Rosji. W spisie wymieniony jest M.

2. Dyplom Uniwersytetu Wileńskiego o nadaniu M. tytułu kandydata filozofii.

3. Pismo moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna do szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa — z prośbą o wiadomość, czy M. może zamieszkać w Petersburgu — 1828.

4. Pismo szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa, z 28 I 1828, do moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna, zezwalające M. na zamieszkanie w Petersburgu.

5. Pismo w. ks. Konstantego Pawłowicza, z 5 III 1828, do szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa — z załączeniem artykułu z „Wiadomości Polskich“, gdzie jest mowa o M. — zalecające ustanowienie nad poetą nadzoru w Petersburgu.

6. Pismo w. ks. Konstantego Pawłowicza, z 16 III 1828, do szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa — o zaareztowaniu M. Kontkowskiego, autora artykułu w „Wiadomościach Polskich“, gdzie jest mowa o M.

7. Raport szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa, z 23 III 1828, do w. ks. Konstantego Pawłowicza — o sprawowaniu się M. w Moskwie i Petersburgu i o ustanowieniu nad poetą nadzoru.

8. Raport szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa, z 6 IV 1828, do w. ks. Konstantego Pawłowicza — o napisaniu przez M. Malinowskiego listu komentującego artykuł M. Kontkowskiego o M.

9. Notatka głównego delegata przy Radzie Rządowej Królestwa Polskiego N. N. Nowosilcowa, z 10 IV 1828, o konieczności zakazu rozpowszechniania poematu „Konrad Wallenrod“ — z załączeniem pierwszego wydania poematu.

10. Wyciąg z pisma opublikowanego w „Gazecie Warszawskiej“ (1828, nr 62; przekład z „Wiadomości Polskich“) o przebywaniu M. w Petersburgu.

11. Pismo w. ks. Konstantego Pałłowicza, z 21 II 1829, do szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa, zezwalające na wyjazd M. za granicę na leczenie.

12. Pismo szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa, z 12 III 1829, do petersburskiego wojennego generał-gubernatora P. W. Goleniszczewa-Kutuzowa — o zezwoleniu na wyjazd M. za granicę na leczenie.

13. Notatka M. dla szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa — stycznia 1829.

14. Spis członków Towarzystwa Filomatów i Filaretów, w którym wymieniony jest M.

15. Pismo kijowskiego wojennego generał-gubernatora hr. W. W. Lewaszewa, z 2 IX 1833, do szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa — o wydaniu za granicą poematu „Dziady“.

16. Pismo (A. A. Perowskiego), z 30 IX 1835, do szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa — o dostarczeniu przez M. i J. Lelewela (z Paryża do Lipska) utworów M. i o ustanowieniu nadzoru w przypadku pojawienia się tych utworów w Rosji.

17. Doniesienie A. N. Mordwinowa, z 15 X 1835, do generał-adiutanta ks. K. A. Dołgorukiego o dostarczeniu przez M. i J. Lelewela utworów M. z Paryża do Lipska.

18. Doniesienie kijowskiego wojennego generał-gubernatora D. C. Bibikowa, z 24 VI 1844, do szefa żandarmów hr. A. F. Orłowa — o zamiarze M. udania się z Paryża do Mołdawii na podstawie podrobionego paszportu.

19. Pismo szefa żandarmów hr. A. F. Orłowa, p. o. noworosyjskiego i besarabskiego generał-gubernatora. z 5 VII 1844, do P. I. Fiedorowa — o zamiarze M. udania się z Paryża do Mołdawii na podstawie podrobionego paszportu.

20. Raport p. o. noworosyjskiego i besarabskiego generał-gubernatora P. I. Fiedorowa, z 24 VII 1844, do szefa żandarmów hr. A. F. Orłowa — o ustanowienie nadzoru nad M. w wypadku jego przyjazdu do Mołdawii.

21. Wyciąg z pisma austriackiego ministra-prezydenta ks. Szwarzenberga, z 28 X 1849, do posła austriackiego hr. Buolu — o działaniu emigrantów polskich we Francji — w tym o M.

XI. PAŃSTWOWE ARCHIWUM HISTORYCZNE OBWODU MOSKIEWSKIEGO

1. Pokwitowanie M., z r. 1825, na dowód otrzymania z kancelarii moskiewskiego generał-gubernatora dyplomu.

2. Wyjaśnienie M. w sprawie świadectwa pochodzenia szlacheckiego — z 9 II 1826.

3. Zawiadomienie przesłane 12 V 1826 przez herold-majstra Senatu moskiewskiemu wojennemu generał-gubernatorowi ks. W. D. Golicynowi — o cesarskim rozkazie zatwierdzającym M. jako urzędnika 12 klasy kancelarii tegoż gubernatora.

4. Zawiadomienie przesłane 17 I 1828 przez szefa żandarmerii hr. A. H. Benkendorfa do moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna — o zezwoleniu na przebywanie M. w Petersburgu.

5. Podanie M., z 12 IV 1828, do moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna o przyznanie urlopu.

6. Podanie M., z 2 VI 1828, do moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna o przedłużenie urlopu o dwa miesiące.

7. Podanie M., z 7 VIII 1828, do moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna o przedłużenie urlopu o jeden miesiąc.

8. Podanie M., z 16 IX 1828, do moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna o przedłużenie urlopu z powodu choroby.

9. Zawiadomienie ze strony szefa żandarmów hr. A. H. Benkendorfa, z 12 III 1829, skierowane do moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna — o zezwoleniu M. na wyjazd za granicę w celu leczenia się.

10. Pismo moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna, z 11 II 1826, do zarządzającego Liceum im. Richelieu hr. I. O. Wittta, donoszące o tym, że świadectwo o pochodzeniu szlacheckim M. znajduje się w Uniwersytecie Wileńskim.

11. Raport moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna, z 11 II 1826, do Senatu — o przeniesienie M., urzędnika kancelarii tegoż gubernatora, do służby cywilnej.

12. List moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna, z 11 II 1826, do kierownika kancelarii tegoż gubernatora, rzeczywistego radcy stanu Szafonńskiego, z poleceniem przyjęcia M. do pracy w kancelarii.

13. Zaświadczenie z 27 X 1825, wydane M. przez Uniwersytet Wileński o ukończeniu studiów, o pracy w kowieńskiej szkole powiatowej i o skierowaniu poety do wewnątrz-

nych guberni Rosji za należenie do Towarzystwa Filomatów i Filaretów.

14. Pismo kierownika kancelarii moskiewskiego wojennego generał-gubernatora, rzeczywistego radcy stanu Szafonńskiego, z 7 VIII 1826, do moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna — z prośbą o udzielenie M. zezwolenia na wyjazd do kraju na urlop.

15. Pismo moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna, z 24 VIII 1826, do głównego delegata przy Radzie Rządowej Królestwa Polskiego, N. N. Nowosilcowa, w sprawie udzielenia M. urlopu na wyjazd do kraju.

16. Pismo głównego delegata przy Radzie Rządowej Królestwa Polskiego N. N. Nowosilcowa, z 9 XI 1826, do moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna — o odłożeniu sprawy udzielenia urlopu M. na wyjazd do kraju.

17. Pismo ministra spraw zagranicznych hr. K. W. Nesselrode, z 25 II 1829, do moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna — w sprawie prośby M. o przyjęcie go do Wydziału Kolegium Spraw Zagranicznych.

18. List kierownika kancelarii moskiewskiego wojennego generał-gubernatora, rzeczywistego radcy stanu Szafonńskiego, z 14 III 1829, do pomocnika sekretarza kancelarii — z załączeniem formularza o przebiegu służby M.

19. Zaświadczenie o przestaniu dokumentów M. z Moskwy do Petersburga w związku z zamiarem poety wstąpienia do Wydziału Kolegium Spraw Zagranicznych.

20. Zawiadomienie ze strony moskiewskiego wojennego generał-gubernatora ks. D. W. Golicyna, z 29 IV 1829, skierowane do ministra spraw zagranicznych hr. K. W.

Nesselrode, mówiące o braku przeszkód w przeniesieniu się M. do Wydziału Kolegium Spraw Zagranicznych.

21. Formularz o przebiegu służby M. — urzędnika 12 klasy kancelarii moskiewskiego wojennego generał-gubernatora.

22. Świadcstwo z 9 IV 1829 o odbyciu przez M. służby w Polsce i w kancelarii moskiewskiego wojennego generał-gubernatora.

23. Pismo Moskiewskiego Komitetu Cenzury, z 9 XI 1827, do kuratora Moskiewskiego Okręgu Szkolnego, generał-majora A. A. Pisarewa, w sprawie udzielenia M. zezwolenia na wydawanie w Moskwie w języku polskim czasopisma „Iris“.

24. Pismo kuratora Moskiewskiego Okręgu Szkolnego generał-majora A. A. Pisarewa, z 15 XI 1827, do ministra Oświecenia Publicznego A. S. Szyszkowa — w sprawie udzielenia M. zezwolenia na wydawanie w Moskwie w języku polskim czasopisma „Iris“.

25. Pismo ministra Oświecenia Publicznego A. S. Szyszkowa, z 13 XII 1827, do kuratora Moskiewskiego Okręgu Szkolnego generał-majora A. A. Pisarewa — zakazujące wydawania M. czasopisma „Iris“.

26. List kuratora Moskiewskiego Okręgu Szkolnego generał-majora A. A. Pisarewa, z 24 XII 1827, do Moskiewskiego Komitetu Cenzury, z załączeniem kopii pisma ministra Oświecenia Publicznego A. S. Szyszkowa, mówiący o zakazie wydawania przez M. czasopisma „Iris“.

XII. CENTRALNE PAŃSTWOWE ARCHIWUM HISTORYCZNE URSR.

1. Depesza naczelnika kijowskiego gubernialnego Wydziału Żandarmerii generał-majora W. D. Nowic-

kiego, z 7 XII 1898, do dyrektora Departamentu Policji S. E. Zwolańskiego — o wysłaniu z Warszawy pamiątkowych medali M. dla rozpowszechniania ich wśród studentów Uniwersytetu Kijowskiego.

2. Memoriał inspektora Uniwersytetu Kijowskiego, Karpińskiego, z 8 XII 1898, do kuratora Kijowskiego Okręgu Szkolnego radcy tajnego W. W. Weljaminowa-Ziernowa — o rozruchach wśród studentów w związku z jednoczesnym odsłonięciem pomników M. i „Murawiewa-Wieszatiela“.

3. Raport policmajstra kijowskiego, z r. 1898, do kijowskiego gubernatora generał-majora F. F. Trepowa — o ujawnieniu w Kijowie proklamacji hektograficznej „Kijowskiej Rady Związkowej zjednoczonych studentów rodaków“, zawierającej pozdrowienia dla obywateli Warszawy w związku z odsłonięciem pomnika M. oraz protest przeciwko odsłonięciu pomnika „Murawiewa-Wieszatiela“.

4. Depesza dyrektora Departamentu Policji S. E. Zwolańskiego, z 14 I 1899, do kijowskiego gubernatora generał-majora F. F. Trepowa — o zakazie zamieszkiwania w guberni kijowskiej oraz w powiecie osterskim guberni czernichowskiej studentom Uniwersytetu Kijowskiego, uczestnikom rozruchów w związku z odsłonięciem pomnika M.

XIII. FILIA CENTRALNEGO PAŃSTWOWEGO ARCHIWUM HISTORYCZNEGO URSR WE LWOWIE

1. Doniesienie ministra spraw wewnętrznych Austrii, z lipca 1841, gubernatorowi galicyjskiemu we Lwowie — o przebywaniu M. w Paryżu.

2. Doniesienie ministra spraw wewnętrznych Austrii, z r. 1841, gubernatorowi galicyjskiemu ks. Fer-

dynandowi — o działalności M. w Paryżu.

3. List radcy Namiestnictwa Galicyjskiego, z 18 III 1890, o zebraniu studentów na Uniwersytecie Krakowskim dla rozpatrzenia sprawy miejsca na pomnik oraz przewozu prochów M. z Paryża do Krakowa.

4. Doniesienie radcy Namiestnictwa Galicyjskiego, z 18 IV 1890, do Prezydium Namiestnictwa — o działalności komitetu do sprowadzenia zwłok M. z Paryża do Krakowa.

5. Spis członków komitetu do sprowadzenia zwłok M. z Paryża do Krakowa.

6. List z 29 IV 1890, skierowany przez Weigla, przewodniczącego komitetu dla sprowadzenia zwłok M., do Prezydium Namiestnictwa Galicyjskiego — z prośbą o zezwolenie na zbiórkę pieniędzy potrzebnych na przewóz prochów poety z Paryża.

7. Program przewiezienia zwłok M. z Paryża do Krakowa.

8. Doniesienie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Austro-Węgier, z r. 1890, do gubernatora galicyjskiego hr. Badeniego — o zebraniu komitetu studenckiego dla omówienia sprawy przygotowań do rocznicy śmierci M. oraz sprawy funduszków na przewiezienie zwłok poety do Krakowa.

9. Wniosek lekarski o umieszczenie zwłok M. w podziemi pod kościołem na Wawelu.

10. Doniesienie radcy Namiestnictwa Galicyjskiego, z 21 V 1890, do Prezydium Namiestnictwa — o posiedzeniu komitetu do przewiezienia zwłok M. do Krakowa.

11. Doniesienie radcy Namiestnictwa Galicyjskiego, z 22 V 1890, do Prezydium Namiestnictwa — o postanowieniu komitetu przewiezienia zwłok M., by prosić Wydział Krajowy o kierownictwo i zorganizowanie po-

rządki w czasie uroczystości pogrzebowych.

12. Apel Komitetu Reprezentacyjnego do młodzieży o wzięcie udziału w pracy i zjeździe młodzieży polskiej i słowiańskiej.

13. Doniesienie radcy Namiestnictwa Galicyjskiego, z 3 VI 1890, do Prezydium Namiestnictwa — o wybranie studentów delegatów dla sprowadzenia zwłok M. do Krakowa.

14. List ministra spraw wewnętrznych Austro-Węgier, z 4 VI 1890, do gubernatora galicyjskiego hr. Badeniego — z propozycją przedsięwzięcia środków ostrożności przeciwko organizowaniu demonstracji w rocznicę śmierci M.

15. Doniesienie radcy Namiestnictwa Galicyjskiego, z 11 VI 1890, do Prezydium Namiestnictwa — o zwołanie przez Komitet Reprezentacyjny pierwszego zjazdu młodzieży polskiej i słowiańskiej z powodu uroczystości pogrzebowych M.

16. List marszałka krajowego Galicji, Tarnowskiego, z 16 VI 1890, do radcy Namiestnictwa Galicyjskiego — z prośbą o pomoc w szybszym otrzymaniu zezwolenia na przewiezienie i pochowanie zwłok M.

17. List ministra spraw wewnętrznych Austro-Węgier, z czerwca 1890, do gubernatora galicyjskiego hr. Badeniego — z propozycją wydania zezwolenia na przewiezienie zwłok M. z Paryża do Krakowa i pochowanie ich w kościele na Wawelu.

18. List Korczyńskiego, rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, skierowany 17 VI 1890 do studenta F. Siedleckiego, zawiadamiający o postanowieniu Rady Uniwersytetu, by rozwiązać Komitet Reprezentacyjny.

19. List Episkopatu w Przemyśle do Prezydium Namiestnictwa Galicyjskiego — o zezwolenie na rozesłanie

parafiom porządku odprawiania nabożeństw w czasie przewożenia zwłok M.

20. List ministra spraw wewnętrznych Austro-Węgier, z 21 VI 1890, do gubernatora galicyjskiego hr. Badeniego — z prośbą stowarzyszenia Umélecká Besada o wydanie zezwolenia na przewiezienie zwłok M. przez Pragę.

21. List ministra handlu Austro-Węgier, z 29 VI 1890, do gubernatora galicyjskiego hr. Badeniego — przedstawiający prośbę marszałka krajowego Galicji, Tarnowskiego, skierowaną do Urzędu Galicyjskiego Kolei Żelaznej, o zniżkę 50°/o na przejazd kolejną w dniu uroczystości pogrzebowych ku czci M.

22. Zawiadomienie radcy Namiestnictwa Galicyjskiego, z 30 VI 1890; do Prezydium Namiestnictwa — o uczestnictwie chłopów w uroczystościach pogrzebu zwłok M. w katedrze na Wawelu.

23. Zawiadomienie radcy Namiestnictwa Galicyjskiego, z 1 VII 1890; do delegatów Namiestnictwa w Krakowie — o przewidywanym wiecu chłopów w związku z pogrzebem zwłok M.

24. Doniesienie radcy Namiestnictwa Galicyjskiego, z 1 VII 1890, do Prezydium Namiestnictwa — o szukających się wiecach poświęconych pamięci M.

25. Doniesienie komitetu społecznego, z 2 VII 1890, do Dyrekcji Policji — o przygotowaniu wieców poświęconych pamięci M.

26. Zawiadomienie radcy Namiestnictwa Galicyjskiego, skierowane do Prezydium Namiestnictwa, o zakazie wieców w związku z pogrzebem zwłok M.

27. Protokoły posiedzeń Komitetu Budowy Pomnika M. we Lwowie (31 protokołów z okresu: 14 XI 1897 — 24 V 1901).

28. Doniesienie radcy Namiestnictwa Galicyjskiego do Prezydium Namiestnictwa o nie odbytym w Krakowie zebraniu w celu uformowania komitetu wzniesienia mogiły M.

29. Depesze gratulacyjne do Komitetu Budowy Pomnika M. we Lwowie — z okazji odsłonięcia pomnika.

30. Program demonstracji w dniu odsłonięcia pomnika M. we Lwowie.

XIV. PAŃSTWOWE ARCHIWUM OBWODU ODESKIEGO.

1. List ministra Oświecenia Publicznego A. S. Szyszkowa, z 16 XII 1824, do zarządzającego Liceum im. Richelieu hr. I. O. Witta — o skierowanie do Liceum w charakterze wykładowcy M., kandydata filozofii Uniwersytetu Wileńskiego.

2. List zarządzającego Liceum im. Richelieu hr. I. O. Witta, z 14 II 1825, do zarządu Liceum — o powierzenie M., kandydatowi filozofii Uniwersytetu Wileńskiego, katedry.

3. List zarządzającego Liceum im. Richelieu hr. I. O. Witta, z 14 II 1825, do p. o. dyrektora Liceum K. I. Dietrichsa — o przyjęcie do Liceum, jako wykładowcy, M. — kandydata filozofii Uniwersytetu Wileńskiego.

4. List p. o. dyrektora Liceum im. Richelieu K. I. Dietrichsa, z 26 II 1825, do zarządzającego Liceum hr. I. O. Witta — z wyciągiem protokołu z posiedzenia zarządu Liceum, mówiącego o przyjęciu M., kandydata filozofii Uniwersytetu Wileńskiego, jako wykładowcy.

5. List zarządzającego Liceum im. Richelieu hr. I. O. Witta, z 19 III 1825, do p. o. dyrektora Liceum K. I. Dietrichsa — z prośbą o porozumienie się z M., w jakim resorcie chciałby on odbyć służbę.

6. Oświadczenie M., złożone 26 III 1825 p. o. dyrektorowi Liceum im. Richelieu K. I. Dietrichsowi, że służ-

bę chciałby poeta odbyć w Moskiewskim Archiwum Kolegium Spraw Zagranicznych.

7. Doniesienie p. o. dyrektora Liceum im. Richelieu K. I. Dietrichsa, z 29 III 1825, do zarządzającego Liceum hr. I. O. Witta — o wyrażonej przez M. chęci wstąpienia do służby w Moskiewskim Archiwum Kolegium Spraw Zagranicznych.

8. Polecenie zarządzającego Liceum im. Richelieu hr. I. O. Witta, z 9 VI 1825, dla p. o. dyrektora Liceum I. Dudrowicza, by ponownie wyjaśnić, w jakim resorcie pragnie M. odbyć służbę.

9. Oświadczenie M., złożone 28 VI 1825 p. o. dyrektorowi Liceum im. Richelieu I. Dudrowiczowi, że pragnąłby wstąpić do służby w kancelarii moskiewskiego generał-gubernatora.

10. Doniesienie p. o. dyrektora Liceum im. Richelieu I. Dudrowicza, z 29 VI 1825, do zarządzającego Liceum hr. I. O. Witta — o życzeniu M. wstąpienia do służby w kancelarii moskiewskiego wojennego generał-gubernatora.

11. Podanie p. o. dyrektora Liceum im. Richelieu I. Dudrowicza, z 6 XI 1825, do odeskiego naczelnika generał-majora P. I. Nejdgardta — z prośbą o wydanie M. przepustki na przejazd z Odessy do Moskwy.

12. Oświadczenie p. o. dyrektora Liceum im. Richelieu I. Dudrowicza, z 12 XI 1825, zarządzającemu Liceum hr. I. O. Witte, że zarząd szkoły postanowił zwrócić się do naczelnika Odessy z prośbą o wydanie M. przepustki i pieniędzy na przejazd do Moskwy.

13. Zaświadczenie p. o. dyrektora Liceum im. Richelieu I. Dudrowicza, wydane M. 12 XI 1825 na przejazd bez przeszkód przez roгатki.

14. Zlecenie kancelarii Liceum im. Richelieu, z 12 XI 1825, skierowane do księgowego Liceum — wypłacenia M. pieniędzy na przejazd do Moskwy.

15. Zarządzenie p. o. dyrektora Liceum im. Richelieu I. Dudrowicza, z 13 XI 1825, wydane ekonomowi Liceum Bohdanowiczowi — wypłacenia M. pieniędzy na przejazd do Moskwy.